

กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
ด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 :
กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี
อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย*

The Process of Driving the Development of Ethical
Behavior with the Strategic Guidelines of the
Five-Precept-Preserve-Village Project:
A Case Study of Non Yang Village, Nadee Sub-District,
Faorai District, Nong Khai Province

¹พระราชรัตนาลงกรณ์, ²พระครูปลัดเกษภา มหาปณฺโญ และ ³สัญญา เคนาภูมิ
¹Phraradrattanarongkorn, ²Phrakrupalad Ketsada Mahapanyo and
³Sanya Kenaphoom

¹สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

¹Nongkhai Sangha Provincial Governor Office

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย,

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus,

³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

³Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail: nakhinbuddhistresearchcenter@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) เพื่อติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูป/คน ระยะที่ 2 ใช้การจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า 1) กระบวนการขับเคลื่อนมี 4 องค์ประกอบคือ ระบบโครงสร้างของนโยบาย, ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง, การตอบสนองของประชาชนในหมู่บ้าน และกลยุทธ์ที่เป็นตัวแปรสำคัญ 2) แนวทางยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส, ความต่อเนื่องของกิจกรรม, การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน, ศิลปะการโน้มน้าวจิตใจ, และ ความคาดหวังของชุมชน 3) ผลของการวิเคราะห์ ประกอบด้วย จุดเด่นหรือจุดแข็ง, จุดด้อยหรือจุดอ่อน, โอกาส, อุปสรรค ความเสี่ยง ภัยคุกคาม หรือข้อจำกัด

ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า 1) การติดตามและประเมินผล มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเชิงบวกหลังเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย ด้านเบญจธรรม, ด้านพรหมวิหารธรรม และ ด้านนาถรณธรรม 2) เจตคติ ได้แก่ การเป็นศูนย์ดำเนินงาน, ผลของการขับเคลื่อน, ตัวชี้วัดความสุขของคนที่ยึดอาชีพ 5 และ 3) กลยุทธ์และแนวโน้มนำการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ สถานะปัจจุบัน, ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ, ปัญหาอุปสรรค, และ กลยุทธ์และแนวโน้มนำการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

คำสำคัญ: กระบวนการ; พฤติกรรมเชิงจริยธรรม; โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

Abstract

This research aimed to 1) To study the driving process development of ethical behavior through strategic approaches five precepts observing village project, 2) To monitor and evaluate the application strategic approaches five precepts observing village project to concrete, driving the development of ethical behavior of people. The research is divided into 2 phases, phase 1 uses qualitative research, collect in-depth interviews with key informants of 19 person, phase 2 uses group discussion, with 14 experts person, analysis the data using content context analysis techniques.

The research results were found as phase 1 follows;

1. The driving process is 1) the structure of the policy 2) the stakeholders 3) the response within the village 4) the strategy that is an important variable.
2. Strategic guidelines include 1) abbot's leadership 2) continuity of activities 3) Participation in all sectors 4) art of persuasion 5) community expectations.
3. The results of the analysis are 1) strengths 2) weaknesses 3) opportunities
4. Obstacles, threats, threats, limitations.

The research results were found as phase 2 follows;

1. Monitoring and evaluation there is a positive moral behavior after participating in the project, namely 1) five dharma 2) four sublime states of mind 3) natthakondhamma.
2. The following attitude: 1) being a center of operations 2) driving results 3) indicators of happiness of people who maintain the five precepts.
3. Strategies and trends for propelling the five precepts of five precepts observing village project, namely 1) current conditions 2) factors that cause failure 3) factors that make success 4) obstacles 5) strategies and trends to drive the five precepts of five precepts observing village project.

Keywords: Process; Ethical Behavior Through; Five Precepts Observing Village Project

บทนำ

คณะสงฆ์โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชมีดำริที่จะสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียว ลดปัญหาความขัดแย้งสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 เป็นวินัย เป็นสิกขาบทหรือเป็นข้อที่คนในสังคมควรศึกษา และควรปฏิบัติในฐานะที่เป็นมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ หรือเป็นมนุษยธรรม คือธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงและบัญญัติไว้ (Thai Tripitaka, 8/448/479, Thai Tripitaka, 11/286/246) มาประพุดติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยการผสานความร่วมมือจากคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมภายใน 4 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2557-2560 ซึ่งปรากฏในระเบียบ มหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล 5 พ.ศ.2557 และการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในข้อ้อยู่ที่ 4.7 การทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆ สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามความพร้อม ที่ได้ให้แนวทางให้ทุกภาคส่วนของประเทศร่วมกันดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และทำให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคีกันโดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการสนับสนุนการสร้างความปลอดภัยของคนในชาติ สามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้รับการอบรมไปขยายผลในจังหวัดของตนเอง (Phrakhruwinaitorn Anek Tejavaro et al., 2017)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคายจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” ซึ่งถือเป็นพื้นที่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบของจังหวัดหนองคาย เพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นกำลังหลักของชาติมีศีล มีสุข ปรองดองสมานฉันท์ เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ของคนในชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษาออกเป็น 2 ระยะของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา หมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย โดยใช้แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษาระยะนี้ ผู้วิจัยกำหนดไว้จาก 2 แหล่ง ดังนี้

(1) แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ คือ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และอื่นๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ ในทางพระพุทธศาสนา เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่างๆ ของเครือข่ายองค์กรและชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) แหล่งข้อมูลที่เป็นคน ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ จำนวน 19 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 2 ติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย และการปรับกลยุทธ์การประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน ใช้การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ (Pre-test, Post-test) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) ข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 14 รูป/คน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการชุมชน จำนวน 1 คน (3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม จำนวน 1 คน (4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงพื้นที่ (5) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ จำนวน 4 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

1) ระบบโครงสร้างของนโยบายการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา หมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย นั้น ได้มีการดำเนินการไปพร้อมๆ กันทั้งประเทศ แต่ความสำเร็จของนโยบายมีความแตกต่างกัน เพราะในห้วงของการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผ่านมานั้น สามารถสรุปผลเบื้องต้นได้ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ศูนย์ประสานงานในปัจจุบัน มีข้อควรพิจารณา ดังนี้

- 1.1 สภาพปัจจุบันยังขาดความชัดเจนของบุคลากรผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
- 1.2 ไม่มีโครงสร้างการดำเนินการการทำงานที่เป็นรูปแบบปฏิบัติ คือ ขาดการบริหารจัดการที่ดี

2. คณะกรรมการดำเนินงาน มีข้อควรพิจารณา ดังนี้

- 2.1 เป็นโครงสร้างของคณะทำงานมีความสัมพันธ์เฉพาะนโยบายขาดที่ส่วนรับผิดชอบหลักในองค์กรและการปฏิบัติ
- 2.2 การยอมรับนโยบายของคณะกรรมการผู้สนองนโยบายตลอดจนการสื่อความถึงภาคประชาชน ภาคเอกชน เป็นปัจจัยนำสู่ความสำเร็จของการดำเนินโครงการ

2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

เนื่องด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผ่านมาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังประสบปัญหาอยู่ 4 ประการหลักๆ ด้วยกัน คือ

- 1) การยอมรับนโยบายของภาครัฐอยู่ในระดับต่ำส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งเน้นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน
- 2) ภาคเอกชนยังให้ความสำคัญกับโครงการน้อยและการเข้ามามีส่วนร่วมโดยภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนงานยังขาดความต่อเนื่องและความชัดเจน
- 3) ประชาชนเน้นความสำคัญแต่ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ
- 4) คณะสงฆ์ให้การยอมรับแต่การสื่อความเรื่องนโยบาย แผนงานยังไม่เข้าใจมีพอ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังให้การยอมรับนโยบายในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในโครงการของทุกภาคส่วน

3) การตอบรับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนในชุมชน

ผู้นำสงฆ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และบุคคลในการสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น เพราะโลกเปลี่ยนเข้าสู่โลกาภิวัตน์ (Globalization) ข้อมูลข่าวสารที่เป็นธรรมะสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องไปถึงที่วัด ฉะนั้นควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพความรู้ทัศนคติและแนวปฏิบัติของพระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยสามารถดำเนินการร่วมกับการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ในจังหวัด เช่น การอบรมพระสอนศีลธรรม พระนักพัฒนา ศาสนาทายาท มัคทายก กุลบุตร-กุลธิดาศีล 5 เป็นต้น ให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ด้นแบบในระดับจังหวัด

4) กลยุทธ์ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

จากสภาพปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการพัฒนาของประเทศในด้านต่างๆ อย่างไม่สมดุล ในมุมมองของพระพุทธศาสนามองว่า ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการล่องละเมิดศีล 5 ของคนในสังคม วิธีการในการนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้าสู่ประชาชนจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อน

2. แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา ด้านแนวทางปฏิบัติ

1) แนวทางยุทธศาสตร์ด้านภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ภาวะผู้นำมีความสำคัญควบคู่กันมากับมนุษย์เป็นเวลาช้านานแล้ว ตั้งแต่การบริหารกิจการใดๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะ ในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้พันธกิจต่างๆ เหล่านั้นดำเนินการไปได้ด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สำหรับนักบริหารกิจการสาธารณะต่างๆ ไป รวมทั้ง

พระสังฆาธิการผู้บริหารงานการคณะสงฆ์ด้วย ต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารทั้งที่เป็นแนวคิด ทางด้านศาสนา และด้านหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2) แนวทางยุทธศาสตร์ด้านความต่อเนื่องของกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ในส่วนของการนำยุทธศาสตร์ด้านความต่อเนื่องของกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาใช้ในพื้นที่ดังกล่าวมีประเด็นชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีการนิมนต์ พระสงฆ์ วัด และประชาชนจากหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในระดับอำเภอเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการออกตรวจเยี่ยมให้กำลังใจผู้ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และกิจกรรมของ หน่วยอบรมประชาชนตำบล (อปต.) มีการเพิ่มศรัทธาในพระพุทธศาสนาและปลูกฝังศรัทธาให้ประชาชนและ ชุมชนมีความรู้และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม โดยมีการเพิ่มศักยภาพทางปัญญา

3) แนวทางยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนด้านวิถีปฏิบัติสำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน จากการนำนโยบายการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การมีส่วนร่วมของของทุกภาคส่วน คือ การเปิดโอกาสให้ของทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ปัญหา (Analysis) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทั้งการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับ พร้อมอุทิศตนเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน

4) แนวทางยุทธศาสตร์ด้านศิลปะการโน้มน้าวจิตใจในการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

แนวทางยุทธศาสตร์ด้านศิลปะการโน้มน้าวจิตใจในการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ให้ประชาชนสมัครเข้าร่วมโครงการฯ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 เมื่อผ่านการประเมิน จะมอบโล่ประกาศเกียรติคุณให้แก่หมู่บ้านนั้น สภาพการทำงานของคณะสงฆ์ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการพัฒนาคน พัฒนางาน ทำให้สังคม มีความสุข โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ดำเนินไปตามกระบวนการตลอดมา

5) แนวทางยุทธศาสตร์ด้านความคาดหวังของชุมชนจากการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอุดมสมบูรณ์ด้วยมรดกทางภูมิปัญญา แต่จากสภาวะสังคมไร้พรมแดนและกระแสวัฒนธรรมข้ามชาติในปัจจุบันทำให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมที่ดีงามของไทยเริ่มจางหายไป การขยายโอกาสให้ประชาชนและเยาวชน ในท้องถิ่นได้มีโอกาสศึกษาอบรมองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และพร้อมที่จะสืบสานมรดกความรู้จาก บรรพชนของท้องถิ่น จาริตประเพณี ภูมิปัญญาและแนวปฏิบัติตามวิถีของชุมชนไว้มิให้สูญหายและเป็นการ

พัฒนาคนให้สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา รวมทั้งเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืนเพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคมคุณภาพ สังคมคุณธรรม และสังคมที่สมดุล จากการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผ่านมา ประเด็นที่เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งเนื่องจากประชาชนที่มาร่วมกิจกรรมตามโครงการยังไม่เข้าถึงเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันซึ่งบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากเข้าวัดเท่านั้น ยังไม่สามารถนำไปขยายผลถึงวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตนอกวัดทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม แรงจูงใจที่เป็นความคาดหวังว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะเข้ามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และมาเสริมสร้างด้านความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติศีล 5 และเสริมสร้างวิถีวัฒนธรรมชาวพุทธ ดำเนินการติดตามและประเมินกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3. การวิเคราะห์สภาพของหมู่บ้าน ณ ปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ที่เกิดขึ้นกับทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำไปวิเคราะห์และหาวิธีพัฒนาหรือแก้ไขกับปัญหาที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน (SWOT Analysis)

SWOT Analysis ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์กรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์วางแผนการดำเนินการ และการพัฒนาองค์กรต่อไป นอกเหนือจากนี้ผู้เขียนยังคิดว่าหลักการของ SWOT Analysis อาจนำมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์วางแผน และการพัฒนาตนเองได้ทั้งในเรื่องของการทำงานและการใช้ชีวิต อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพองค์กร เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงโอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการขององค์กร หรือความสามารถในการแข่งขัน เพื่อนำพาองค์กรไปสู่สภาพที่ต้องการในอนาคตหรือเป้าหมายที่วางไว้

1) จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ (ปัจจัยภายใน เช่น ผู้นำ, กลุ่มองค์กร, เครือข่าย, ทุน, พื้นที่, เวลา)

ผู้นำหลายหน่วยงานให้ความจริงจังกับการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อีกทั้ง มีผู้นำทางศาสนา คือ เจ้าอาวาส ให้ความสำคัญกับโครงการนี้เป็นอย่างมากและผลักดันอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้าน เอาใจใส่เป็นอย่างดี มีผู้นำหมู่บ้านที่คอยดูแลวัดและชุมชนเป็นอย่างดี คนในชุมชนมีความสามัคคีมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

นอกจากนี้ จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ ยังมีอยู่อีก 5 ประเด็น คือ

- 1) ได้รับการตอบรับนโยบายโครงการของผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์ในพื้นที่เป็นอย่างดี
- 2) มีองค์กรภาคประชาชนในระดับพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งซึ่งสามารถนำกิจกรรมมาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมของโครงการศีล 5 ได้เป็นอย่างดี เช่น สสส.

3) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นรูปแบบปฏุมภูมิง่ายต่อการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมซึ่งสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

4) วัดมีความพร้อมเรื่องสถานที่และความเป็นสัปปายะในการดำเนินกิจกรรม

5) พระสงฆ์เป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำร่วมทั้งมีจริยวัตรอันงดงามตามหลักพระธรรมวินัยและสามารถทำหรือธรรมมาประพจน์ใช้ในกิจกรรมต่างๆ สร้างรายได้สร้างความเข้มแข็งให้ประชาชน

2) จุดด้อยหรือจุดอ่อน (Weaknesses) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ (ปัจจัยภายใน เช่น ความขัดแย้ง, หนี้สิน, ต้นทุน)

เนื่องด้วยบริบทชุมชนหมู่บ้านโนนยางตำบลนาดี อำเภอฟ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ชนบท อาชีพหลักของประชาชนจะเป็นการเกษตรจึงถือได้ว่าเป็นจุดด้อยหรือจุดอ่อนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพราะประชาชนโดยส่วนมากจะใช้เวลาในการทำเกษตรเป็นส่วนมาก อีกทั้ง ปัญหาผลผลิตทางพืชราคาตก เกิดภาวะหนี้สินในครอบครัว ขาดกลุ่มอาชีพที่จะเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ประชาชนไม่กระตือรือร้นหาอาชีพเสริม อีกทั้ง ประชาชนในชุมชนไม่เข้าใจเรื่องของการรักษาศีลอย่างถ่องแท้ มีทัศนคติที่ผิดคิดว่าเข้าวัดมีแต่เสีย คือเสียเวลาในการทำมาหากินและไม่ได้ประโยชน์ เสียเงินเสียทอง จึงเป็นการเข้าใจผิดในการให้ทานรักษาศีลจึงเป็นผลทำให้คนไม่เข้าวัด และขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนการขับเคลื่อนโครงการอีกทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้เห็นห่างจากวัด

3) โอกาส (Opportunities) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ (ปัจจัยภายนอกที่เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาของพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น นโยบายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5)

สิ่งที่เป็นโอกาสในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ คือ การบูรณาการหลักการของศีล 5 ในการพัฒนามาตรฐานชีวิตของคนในสังคมไทย สามารถบูรณาการได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล หน่วยงาน องค์กร และสังคม โดยการเชื่อมโยงเอากิจกรรมที่เคยมีมาอยู่แล้วเข้ามาเป็นส่วนประกอบ และใช้สถาบันหลักที่มีอยู่ในสังคมไทย คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยอาศัยการประสานระบบและกลไกการทำงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา อีกทั้ง มีการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในระดับจังหวัด และประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งและบริหารกองทุนเพื่อส่งเสริมการรักษาและเผยแผ่หลักศีล 5

ทั้งนี้ โอกาส (Opportunities) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ ที่ทำให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีในระยะที่ผ่านมา มี อยู่ 4 ประการหลักๆ คือ

1. ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธสามารถหลักธรรมศีล 5 มาประยุกต์ใช้ได้และเกิดการยอมรับสูง

2. ความศรัทธาต่อเจ้าอาวาสต่อพระสงฆ์ของประชาชน
3. ความรักความสามัคคีของชุมชน
4. การเข้าถึงหลักคำสอนผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น

4) อุปสรรค ความเสี่ยง ภัยคุกคาม ข้อจำกัด (Threats) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ (ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นอุปสรรค เช่น งบประมาณสนับสนุน)

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ยังขาดแคลนทุนทรัพย์ในการสนับสนุน เพราะจะอาศัยแต่ปัจจัยจากวัดก็คงจะไม่เพียงพอ เพราะชาวบ้านในชนบทยังขาดจุดปัจจัยเหล่านี้ในการตั้งต้น เพราะในสมัยนี้ทุกอย่างเป็นค่าใช้จ่าย จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ยากหากแต่พร่ำบอกแต่ไม่มีปัจจัยเกื้อหนุนบางอย่างอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ อีกทั้ง การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยเน้นความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนยังไม่ทั่วถึง

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นอุปสรรค ความเสี่ยง ภัยคุกคาม ข้อจำกัดในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านนี้โดยน้อมนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปฏิบัติ มีอยู่ 5 ประเด็น คือ

1. ประชาชนขาดความตระหนักรักปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ความเจริญของเทคโนโลยีและความเจริญทางวัตถุมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. ขาดความร่วมมือของภาครัฐระดับจังหวัด
4. หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบไม่สามารถต่อหน่วยของกิจกรรมให้เกิดองค์กรเข้มแข็งได้
5. ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย

1. การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ (Pre-test, Post-test) ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) ด้านเบญจธรรม ถือเป็นแนวทางยุทธศาสตร์แห่งการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลในเชิงบวกได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรม อยู่ 5 ประการ ด้วยกัน คือ

1. เมตตากรุณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาอย่าอย่าไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ว่าทุกชีวิตย่อมมีความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลในข้อที่ 1

2. สัมมาอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 2

3. ความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3

4. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการมูสาวาท ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 4

5. สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกลัวกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อคนดื่มกันก็ทำให้มันเมาและขาดสติ การมีสติ จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

(2) **ด้านหลักพรหมวิหารธรรม** จากการที่ได้้นำการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้พฤติกรรมของประชาชนดีขึ้นกว่าที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งผลให้หลักพรหมวิหารธรรมของคนในชุมชนนำมาซึ่งสันติภาพตามความหมายของพรหมวิหารธรรมซึ่งเป็นธรรมของผู้ใหญ่เสมือนพระพรหมคือ มีเมตตา ช่วยเหลือในส่วนที่เป็นคุณประโยชน์ ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การมีกรุณา มุ่งปลดปล่อยความทุกข์ ผู้ซึ่งได้ประสบทุกข์ การมีมุทิตา มุ่งพลอยยินดี ต่อการพยายามกระทำความดีและการมีอุเบกขามุ่งดำรงตนเป็นกลาง ยุติธรรม ไม่เอนเอียง ดังนั้นพรหมวิหารทั้งหมดถือว่าเป็นคุณสมบัติของผู้ใหญ่ที่มนุษย์สามารถกระทำได้ด้วยตนเอง โดยแสดงถึงความเมตตาอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อุดหนุนจุนเจือ เมื่อประสบความทุกข์และมีน้ำใจพลอยยินดีเมื่อบุคคลอื่นประสบความสุข ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และวางตนเป็นกลางโดยพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองตามหลักเหตุผล บุคคล สถานการณ์ คุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นผลนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีภายในสังคมไทย

(3) **ด้านหลักนาถกรรมธรรม** การที่บุคคลหนึ่งจะสามารถพึ่งตนเองได้นั้นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนอบรมหล่อหลอม จนกลายเป็นผู้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาไว้ใน “ปฐมนาถสูตร และทุติยานาถสูตร” ซึ่งว่าด้วยเรื่องของธรรมสำหรับการพึ่งตนเอง, ธรรมอันกระทำที่พึ่ง, ธรรมสร้างที่พึ่ง, คุณธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้

2) **เจตคติต่อกิจกรรมการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5** ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) การเป็นศูนย์ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

จากการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา ของหมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย ที่ผ่านมามีความสำเร็จโดยอาศัยหลักการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลและการสมัครเข้าร่วมโครงการทุกหลังคาเรือนที่ปรากฏในผลของการวิจัยระยะที่ 1 และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย จนสามารถสรุปและทำให้เห็นภาพรวมของการเป็นศูนย์ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งหลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธ-

ศาสนาจังหวัดหนองคาย หมู่บ้าน ชุมชน ให้ความร่วมมือในการการปฏิบัติงานเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ แนวทางการขับเคลื่อนภายใต้การผสมผสานความต้องการมีส่วนร่วมสร้างหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเครือข่ายคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาเป็นกลไกขับเคลื่อน ในการสร้างแรงศรัทธาจิตใจให้หมู่บ้านและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย

(2) ผลของการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา ที่ลงสู่พื้นที่หมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย มีส่วนช่วยในการสร้างคุณลักษณะที่ดีในการความประพฤติปฏิบัติ มีระเบียบวินัยและค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้แก่ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ตามหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน ในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ การปฏิบัติงาน ได้จริง การจัดบรรยากาศในการดำเนินงานเหมาะสม และสอดคล้องกับการดำเนินโครงการ ในการประสานงานระหว่างบุคลากร ทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานโครงการได้อย่างเหมาะสม จากพื้นฐานการดำรงชีวิตที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในพื้นที่ พบว่าเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ก็จะได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากคนในชุมชน กล่าวได้ว่าประชาชนมีความพร้อมเป็นอย่างยิ่งในการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

(3) ตัวชี้วัดความสุขของคนที่รักษาศีล 5

ตัวชี้วัดของความสุขของคนที่รักษาศีล 5 สังเกตได้จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวกกว่าที่เคยเป็นมา ทั้งนี้โดยหลักการเชิงพุทธแล้ว ศีล 5 มีประโยชน์โดยรวม 2 ด้าน คือ

1. เพื่อความสงบสุขของสังคม คือเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม
2. เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ที่ถือศีลนั่นเอง เพราะศีล 5 นั้น ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุม ไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย หรือทางวาจา ไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส

3) ความสำเร็จของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (Outcome)

ผลลัพธ์ (Outcome) และตัวชี้วัดในตารางดังกล่าว สามารถสรุปเป็นผลงานดังนี้

- (1) ได้มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่หลากหลาย
- (2) ได้มีการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน ที่เห็นผลเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง
- (3) มีเครื่องมือวัดและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนที่ทำให้เห็นภาพรวม

อย่างชัดเจน

(4) ได้มีผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ความเหมาะสมกับพื้นที่ยิ่งขึ้น

(5) ได้มีการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนในมิติของการจัดการเรียนรู้ กระบวนการสื่อสารคุณค่า การพัฒนาตลอดถึงการเสริมสร้างกระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ร่วมกัน

(5) ได้เสนอโครงการวิจัยให้ผู้บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์ ประชาชน รวมถึงภาครัฐ อีกทั้งนำเสนอเข้ากับบรรจุเข้ากับแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน ตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ให้เป็นฐานรากที่มั่นคงในการพัฒนาสังคม ประเทศไทยให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

(6) ได้ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ บทความวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ โดยมีผลลัพธ์ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน สู่สาธารณชน เพื่อเอาไปเป็นยุทธศาสตร์ แบบแผน แนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต่อไป

2. กลยุทธ์และแนวโน้มนการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน

1) สถานะปัจจุบันของกระบวนการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

โครงการหมู่บ้านศีล 5 มีความเป็นมาจากคณะสงฆ์โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ด้วยการน้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมทั้งตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม

2) ปัจจัยที่ทำให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประสบความสำเร็จ

ปัญหาของประชาชนในชุมชนไม่เข้าใจเรื่องของการรักษาศีลอย่างท่องแท้ มีทัศนคติที่ผิดคิดว่าเข้าวัดมีแต่เสีย คือ เสียเวลาในการทำมาหากินและไม่ได้ประโยชน์ เสียเงินเสียทอง จึงเป็นการเข้าใจผิดในการให้ทานรักษาศีลจึงเป็นผลทำให้คนไม่เข้าวัด ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประสบความสำเร็จที่พบในโครงการฯ คือ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนการขับเคลื่อนโครงการอีกทั้งในเรื่องของ เศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบันทำให้เห็นห่างจากศีลธรรมวัฒาวาราม การที่จะมีส่วนร่วมขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5

ได้ต้องสละเวลาหรือแบ่งเวลาให้ถูกต้อง มีเสียงสะท้อนจากการสัมภาษณ์ว่า การขับเคลื่อนโดยการประชุมชี้แจง ในโครงการรักษาศิล 5 ควรเน้นให้เห็นว่ารักษาศิลนั้นคืออะไรแล้วทำอะไร ผู้นำในชุมชนจะต้องเป็นตัวอย่าง ให้คนในชุมชนเห็นด้วย พร้อมกับช่วยประชาสัมพันธ์พูดคุยชักชวนให้ประชาชนมาร่วมส่งเสริมสนับสนุนปฏิบัติ ธรรมเพื่อรักษาศิล 5 อยากให้เกิดความคึกคักในอนาคต ทำให้สังคมในหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีความสามัคคี เป็นหมู่บ้านที่มีคุณธรรม ทำให้คนส่วนมากเป็นคนดี เป็นการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนและประเทศชาติต่อไปสมควรที่จะรักษาศิล เพื่อความสงบสุขของตนเองและครอบครัวชุมชนประเทศชาติ

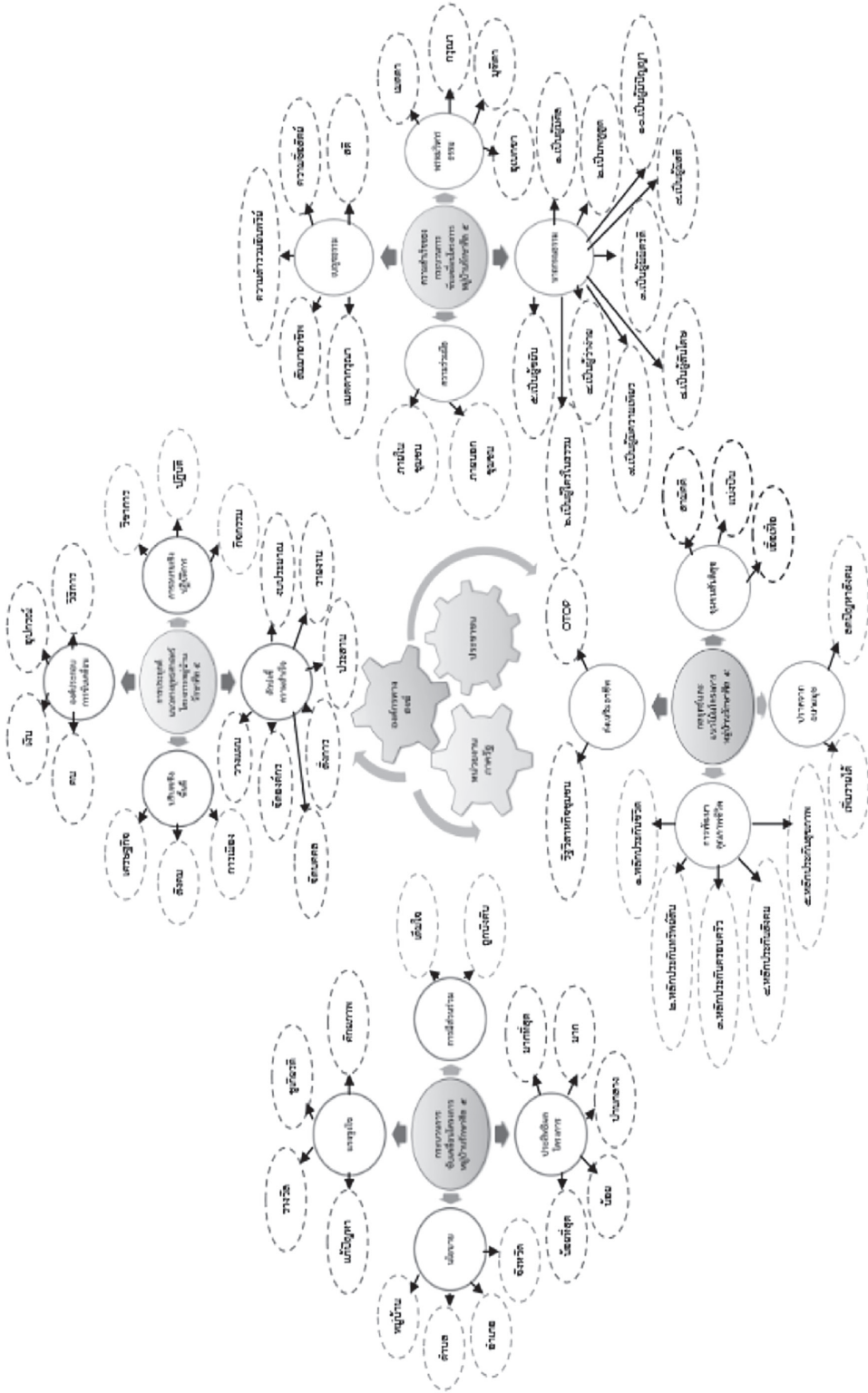
3) ปัจจัยที่ทำให้โครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 ประสบความสำเร็จ

การนำแนวทางการจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชนโดยการสนับสนุนกระบวนการ เรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนใน การเรียนรู้การทำงานร่วมกันให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริต ประการสำคัญควรสนับสนุนการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์ นอกจากนั้นสร้างความตระหนักรู้ของชุมชน ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตเพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การบูรณาการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการศีล 5 ในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง

4) ปัญหาอุปสรรค ของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5

ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 คือ 1) ปัญหาขาดความช่วยเหลือความ ร่วมมือที่เพียงพอ และยังไม่เป็นรูปธรรม อาศัยแต่ทุนจากทางพื้นที่โดยตรงก็ถือเป็นเรื่องยาก 2) ขาดความ ต่อเนื่องของกิจกรรม และอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่เพียงพอส่วนราชการยังไม่ให้ความสำคัญมากนัก 3) ปัญหาเรื่องเวลาในการปฏิบัติงานมีความต่างกันและไม่เหมาะสมปฏิบัติหน้าที่ เพราะการที่มีเวลาน้อย จะทำให้ได้รับความเข้าใจได้น้อย 4) ปัญหาความร่วมมือจากหน่วยงานและขาดแคลนบุคลากร

ผลการนำผลการวิจัยไปใช้สามารถสรุปเป็นผังมโนทัศน์ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ปัจจัยสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์การหมู่บ้านรักษาศีล 5

อภิปรายผล

1. กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา เป็นการน้อมนำตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคม เป็นปัจจัยสำคัญของความมั่นคงผาสุกของประเทศชาติ และประชาชนสังคมประเทศใดผู้ปกครองและประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมการปกครองมีธรรมาภิบาล สังคมประเทศนั้นจะเข้มแข็งประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยอาศัยองค์ความรู้ในการขับเคลื่อน ได้แก่ ระบบโครงสร้างของนโยบายการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การตอบรับภายในหมู่บ้าน กลยุทธ์ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่ง Wongsanutroj (2009) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างและฐานเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีในชุมชน อันประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้านและพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชนและความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่มีความเป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภายนอก พบว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลเป็น ตัวกลางที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน ดังนั้น การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชนสามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น (Layer) คือ ชั้นฐานความสัมพันธ์ ของชุมชน ชั้นกลุ่มต่างๆ หรือ พลเมืองที่ตื่นตัว (Active Citizen) และชั้นตัวกลางหรือแกนนำโดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชนคือ ฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลายสถานภาพของกลุ่มและ บุคคล ผู้นำภูมิศาสตร์และทรัพยากร ศูนย์รวมจิตใจและสำนึกร่วมของคนในชุมชน โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติ ผลประโยชน์ร่วมกับความเข้าใจของคนในชุมชนและกระแสแนวคิดในสังคม ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น การผลักดันให้หน่วยงานภายนอกที่ทำงานกับชุมชนมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกัน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนอื่นที่มีประสบการณ์ ในประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือหรือการประยุกต์ใช้โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนให้เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบุคคล หน่วยงาน ภายนอก และควรมีการศึกษาวิจัยเครือข่ายทางสังคมที่มีลักษณะเด่นอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในการนำมาสู่กระบวนการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ โดยใช้ แบบจำลอง 7-S McKinsey ซึ่งเป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารงานขององค์กรที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรมีความเป็นเลิศมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีอยู่ 7 ปัจจัย ได้แก่ 1) กลยุทธ์ (Strategy) 2) โครงสร้าง (Structure) 3) ระบบ (System) 4) รูปแบบ (Style) 5) บุคคล (Staff) 6) ทักษะ (Skill) และ

7) ค่านิยมร่วม (Shared Value) (Sinsuwan, 2007) ที่สมควรจะนำมาเป็นกลไกกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้เกิดความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนหมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย

การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชนหมู่บ้านโนนยาง จังหวัดหนองคาย และการปรับกลยุทธ์การประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้วยวิธีการ ได้แก่ การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ (Pre-test, Post-test) การวัดเจตคติต่อกิจกรรมการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ความสำเร็จของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (Outcome) การปรับกลยุทธ์และแนวโน้มการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mongkolkeha (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเลย” ผลสัมฤทธิ์ด้านกระบวนการดำเนินงานพบว่า มีคณะทำงานที่คอยประสานงานและติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง ผลสัมฤทธิ์ด้านผลผลิตพบว่า ในด้านส่วนตัวการเข้าร่วมโครงการส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการ มีการพัฒนาที่ดีขึ้นในการรักษาศีล 5 การทำทาน และการนั่งสมาธิ ในด้านสังคมพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ในส่วนของข้อควรปรับปรุงของการดำเนินโครงการ ได้แก่การประชาสัมพันธ์โครงการยังไม่ทั่วถึง รวมทั้งยังขาดงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วจะพบว่าผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนได้จริง การติดตามและประเมินผล จึงเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็น เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของโครงการตลอดจนกระบวนการที่ปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตโครงการ ภายใต้กิจกรรมและช่วงเวลาที่ได้กำหนดหรือวางแผนไว้ (Rangchaikunwibunsri, 1999)

ทั้งนี้ การติดตามและประเมินผลการประยุกต์แนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่รูปธรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของประชาชน จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่จำเป็น เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอันนำไปสู่การตัดสินใจสำเร็จ รวมทั้งแก้ไขปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนการสร้างและการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ ดังนั้น การติดตามและประเมินผล จึงเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็น เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของโครงการ

ตลอดจนกระบวนการที่ปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตโครงการ ภายใต้กิจกรรมและช่วงเวลาที่ได้กำหนดหรือวางแผนไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดโครงการอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
2. ให้มีการจัดอบรมในเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เช่น ส่งเสริมอาชีพในเชิงคุณลักษณะจริยธรรม เป็นต้น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น
3. ให้มีหน่วยงานมาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ในการรวมกลุ่มของประชาชน
4. ให้มีการจัดตั้งสถานที่ในการจัดตั้งจำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล
5. สร้างพหุการมีส่วนร่วมระหว่างโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประเด็นพหุการมีส่วนร่วมทางคมและวัฒนธรรม
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับหน่วยงานตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศ การส่งเสริมอาชีพในชุมชนร่วมกับหลายชุมชนเพื่อที่จะได้เห็นข้อแตกต่างของแต่ละชุมชน
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประสิทธิผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
4. ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมในวิถีชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ไปสู่การกำหนดนโยบายปฏิบัติในพื้นที่จริงและพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1990). *Tripitaka: Thai version*. Bangkok: MCU Press.
- Mongkolkeha, S. (2018). *Achievement of the 5 Precepts Village Project in the case of Muang District, Loei Province*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Rangsit University.
- Phrakhuwinaithorn Anek Tejavaro (Yai-in). et al. (2017). The Management of the Five Precepts Observing Village Project for Build Up Co-existence the Culture of Living Together of Community Prototype in Lower Northern Region. *Journal Social Science, (MCU)*. 6(2), 601.
- Rangchaikunwibunsri, Y. (1999). *Project Evaluation: Concepts and Practices*. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.
- Sinsuwan, S. (2007). *HR and Organization Development to High Performance Organization*. Documents for Academic Seminars and Lectures, 15-16 November 2007. Bangkok: Personnel Management Association of Thailand.
- Wongsanutroj, P. (2009). *The Process of Creating and Developing a Social Sales Network: a Case Study of Nong Khao Village, Thamuang District, Kanchanaburi Province*. Thesis Master of Science Program. Graduate School: Mahidol University.